

ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Віталій ГНАТЬО

Науковий керівник: – проф. Сергій ГУМЕНЮК

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВИЛ ГРИ У ФУТБОЛ

Актуальність. Футбол – це не просто спорт, це справжня феєрія емоцій, азарту та єднання. В основі цього дійства лежать чіткі правила, без яких футбол перетворився б на хаос. Правила гарантують, що всі команди грають на рівних, створюючи атмосферу чесної гри. Завдяки чітким правилам ризик травм значно знижується, роблячи футбол відносно безпечним видом спорту. Правила організовують хід гри, визначаючи тривалість, ведення рахунку та інші важливі аспекти. Непередбачуваність та чітка структура роблять футбол надзвичайно емоційним та захоплюючим. Зрозумілість та доступність правил гри роблять футбол зрозумілим для людей будь-якого віку. Водночас, розвиток та вдосконалення правила постійно вдосконалюються, стимулюючи розвиток нових тактик та технологій.

Мета статті полягає у дослідженні еволюції правил гри у футбол та їх вплив на справедливість та об'єктивність.

Виклад основного матеріалу. Футбольні правила однакові у всьому світі, роблячи цю гру по-справжньому об'єднуючою для всіх континентів. Вперше правила були введені 7 грудня 1863 року Англійською футбольною асоціацією. Базувались правила на придуманих в Кембріджському університеті положеннях гри [3].

Футбольні правила, за якими проводяться матчі, не знаходяться в повній юрисдикції ФІФА. В даний час правила встановлює орган під назвою Міжнародна Рада Футбольних Асоціацій (англ. IFAB — International Football Association Board). ФІФА має 50% представництва в ньому (чотири місця), інші чотири місця належать представникам футбольних асоціацій Англії, Шотландії, Уельсу і Північної Ірландії, в знак вшанування неоціненного внеску британців у створення і розвиток футболу. Сучасні правила в своїй основі були прийняті в 1997 році і з того часу піддавались лише незначним змінам [6].

В продовж свого існування футбольні правила зазнавали значних змін, роблячи гру динамічнішою, безпечнішою та справедливішою. Ось декілька ключових моментів.

Початковий етап розпочинається у 1863 коли футбольна асоціація Англії (FA) затвердила перший офіційний набір правил, що включав правила дриблінгу, офсайду, кидків з ауту та штрафних ударів. В подальшому правила зазнали структурних змін, зокрема:

- у 1871р. введено правило «поперечки», заборонили гравцям нести м'яч у руках.
- у 1878 р. винайдення сітки воріт.
- у 1904 р. введення правила 11-метрового удару.
- у 1925 р. скасування правила офсайду для воротаря.
- у 1950 р. заміна шкіряного м'яча на м'яч з синтетичних матеріалів.
- у 1966 р. дозволено заміни гравців.
- у 1970 р. використання жовтих та червоних карток для дисциплінарних санкцій.
- у 1992 р. ведення правила «трьох секунд» для воротаря при володінні м'ячем.
- у 2005 р. введення додаткового арбітра за воротами.
- у 2010 р. введення технології визначення взяття воріт (гол-лайн).
- у 2018 р. введення системи VAR (відеоасистент арбітра).
- у 2023 р. дозволено «зворотні» заміни, коли замінений гравець може знову вийти на поле [4].

Важливо зазначити, що правила футболу постійно оновлюються та вдосконалюються Міжнародною радою футболу (IFAB) з метою зробити гру більш цікавою, справедливою та безпечною для всіх учасників. Футбол повинен залишатись привабливим та викликати задоволення у гравців, офіційних осіб матчу, тренерів, а також у глядачів, фанів, адміністраторів, незалежно від їх віку, раси, віросповідання, культури, етносу, статі, сексуальної орієнтації або фізичних обмежень. Тому, для того, щоб внести зміни до будь-якого Правила, IFAB та всі її підрозділи, що залучені до процесів прийняття рішення, повинні бути впевнені, що зміна принесе користь грі. Це іноді означає, що потенційна, зміна повинна пройти тестування. Для кожної запропонованої зміни акцент повинен бути зроблений на: чесність, морально-етичні аспекти, повагу, безпеку, задоволеність учасників та глядачів та на тому де це доцільно, як технології можуть покращити гру. IFAB продовжує співпрацю з всесвітньою футбольною спільнотою задля того, щоб зміни до положень Правил Гри приносили користь футболу на всіх рівнях і у всіх куточках світу, щоб морально-

етичні аспекти самої гри, її Правила та арбітри поважалися, цінувалися та захищалися [1].

Застосування Правил, окрім модифікацій дозволених IFAB, повинні застосовуватися у кожному матчі, в кожній конфедерації, країні, місті й селищі. Правила не повинні зазнавати модифікацій або змін, за виключенням випадків, коли на це було отримано дозвіл від IFAB. Ті, хто займається навчанням офіційних осіб матчу та інших учасників матчу, повинні наголошувати на тому, що для того, щоб матчі проходили в чесній та безпечній боротьбі, арбітри повинні застосовувати Правила керуючись «духом» гри кожен повинен поважати офіційних осіб матчу та їхні рішення, пам'ятаючи про те, що арбітри теж люди і можуть припускатись помилок. На гравців покладена більша відповідальність за імідж гри, при цьому капітан команди повинен відігравати важливу роль у забезпеченні того, щоб правила і рішення арбітрів виконувались.

Універсальність Правил Гри означає, що гра в кожній частині світу і на всі рівнях є по суті однаковою. Так само, як створення «чесного» і безпечного середовища, в якому проходить гра, Правила також повинні сприяти збільшенню учасників змагань і рівню задоволення.

Для всіх рівнів гри дозволяється використовувати максимум п'яти замінів для кожної команди, за виключенням юнацьких змагань, в яких така максимальна кількість буде визначатись національною асоціацією, конфедерацією або ФІФА [2].

Історично так склалося, що IFAB надає деяку гнучкість Національним футбольним асоціаціями в плані модифікації Правил в питаннях, що стосуються «організації» окремих категорій змагань з футболу. Однак IFAB твердо переконана, що національні ФА повинні мати можливість змінити деякі аспекти організації футболу, якщо це принесе користь футболу в їхній власній країні. Гра в цілому і арбітраж повинні бути однаковими на кожному футбольному полі в усьому світі, від фіналу чемпіонату світу з футболу до матчів в невеличкому селищі. Проте, саме потреби внутрішніх змагань з футболу кожної країни мають визначати скільки повинна тривати гра, скільки гравців повинно брати в ній участь і як слід карати певну нечесну поведінку. Усі національні ФА (а також конфедерації та ФІФА) мають право змінити всі або деякі з наступних організаційних сфер Правил гри з футболу, за які вони відповідають (для змагань серед юнаків, ветеранів, осіб з обмеженими можливостями та масового футболу):

- розмір поля для гри;
- розмір, вага і матеріал м'яча;
- ширина між стійками та висота воріт від поперечини до поля;
- тривалість двох (однакових за часом) таймів гри (і 2-х однакових за часом половин додаткового часу);
- використання зворотних замінів;
- використання тимчасового відсторонення (лавки для штрафників) для деяких/всіх попереджень (ЖК).

Крім того, для забезпечення більшої гнучкості спрямованої на користь та розвиток внутрішніх змагань з футболу, дозволені наступні зміни, що стосуються «категорій» футболу:

- національні футбольна асоціація, конфедерації та ФІФА мають право приймати рішення щодо вікових обмежень для молодіжних та ветеранських змагань;
- кожна національна ФА визначає, які змагання на найнижчих рівнях футболу вважати «масовим» футболом.

Національні ФА мають дозвіл на застосування інших модифікацій зокрема, право схвалювати застосування різних модифікацій для різних змагань (більше не існує вимоги, згідно якої слід було звертатись за універсальним дозволом або дозволом щодо їхнього загального застосування). Проте, не дозволяється використання будь-яких інших Модифікацій без дозволу на це IFAB. IFAB просить національні ФА повідомляти їй про застосування цих модифікацій та рівні, на яких вони були запроваджені, через те, що така інформація, і особливо причина їхнього застосування, можуть допомогти IFAB визначитись із ідеями щодо розвитку стратегії, з яким IFAB може поділитись задля сприяння розвитку футболу в інших національних ФА [5].

Висновки. Перший офіційний набір Правил Гри у футбол був затверджений у 1863 році футбольною асоціацією Англії. В подальшому правила зазнали структурних змін й починаючи з 1997 року ми маємо сучасні правила з незначними змінам. Футбольні правила, за якими проводяться матчі, не знаходяться в повній юрисдикції ФІФА. В даний час правила встановлює орган під назвою Міжнародна Рада Футбольних Асоціацій. Правила футболу постійно оновлюються та вдосконалюються Міжнародною радою футболу (IFAB) з метою зробити гру більш цікавою, справедливою та безпечною для всіх учасників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія розвитку футболу. Правила гри URL: <https://uaf.ua/files/Правила-гри-2023-2024.pdf> (дата звернення 30.03.2024).
2. Лебедев Л. Г. Все про футбол. К.: Рад. спорт. 1990. 237 с.
3. Перші офіційні правила футболу. Якою могла б бути гра мільйонів. URL: <https://1927.kiev.ua/news/124102-persi-oficijni-pravila-futbolu-akou-mogla-b-butii-gra-milijoniv> (дата звернення 02.04.2024).

4. Правила гри URL: http://soippo.edu.ua/userfiles/pr_futb.pdf (дата звернення 20.03.2024).
5. Правила гри у футбол. URL: <https://naurok.com.ua/pravila-gri-u-futbol-338945.html> (дата звернення 21.12.2023).
6. Правила футболу. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Правила_футболу (дата звернення 26.03.2024).

Павло ЛОГІН

Науковий керівник – проф. Сергій ГУМЕНЮК

ОСНОВИ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ У ФЕХТУВАННІ

Актуальність. Проблеми спортивного відбору на сучасному етапі розвитку спортивної науки зростає з новою силою. Це пов'язано з тим, що існуюча практика відбору в спорті поки не може бути, оцінена як достатньо ефективна, яка б могла відповідати вимогам спорту вищих досягнень. Проблема спортивного відбору дуже багатогранна. Вона охоплює багаточисельні аспекти: соціальні, психологічні, педагогічні, філософські та етичні.

Спортивний відбір останніми роками пройшов період становлення і отримав статус самостійної дисципліни. Розвиток дитячо-юнацького спорту тісно пов'язаний із вдосконаленням діяльності щодо проведенню спортивного відбору, виявлення та розвитку спортивних талантів, науково обгрунтованого пошуку обдарованих дітей і орієнтації їх на індивідуальні види спорту й спортивні дисципліни.

Мета дослідження полягає у аналізі можливостей і етапів спортивного відбору в фехтуванні.

Виклад основного матеріалу. Спортивний відбір являє собою комплекс заходів з виявлення спортсменів, які володіють високим рівнем здібностей, що відповідають вимогам специфіки виду спорту. Ефективний відбір може бути здійснений на основі тривалих комплексних досліджень, які передбачають аналіз особистості спортсмена в цілому і його спортивних здібностей на основі педагогічних, медико-біологічних, психологічних та антропометричних критеріїв відбору. Спортивний відбір починається в дитячому віці на основі тестування та обстеження, а також на основі вивчення тренувальної та змагальної діяльності в дитячо-юнацькому спортивному колективі. Основним завданням спортивного відбору є визначення рівня розвитку здібностей у людини [3].

Здібності – це сукупність якостей особистості, відповідна об'єктивним умовам та вимогам до певної діяльності і забезпечує успішне її виконання. У спорті мають значення як загальні (що забезпечують відносну легкість в оволодінні знаннями, вміннями, навичками), так і спеціальні здібності (необхідні для досягнення високих результатів у конкретному виді спорту).

Здібності багато в чому залежать від спадковообумовлених задатків, які максимально розкриваються при пред'явленні до організму спортсменів високих вимог. Поряд з вивченням спадкових ознак прогноз спортивних здібностей передбачає виявлення тих показників, які можуть істотно змінюватися під впливом тренування. При цьому, необхідно брати до уваги, як темпи зростання показників, так і їх вихідний рівень. Слабкий прояв здібностей особистості та особливостей, стосовно до одного з видів спорту не може розглядатися, як відсутність спортивних здібностей. Малопередбачувальні ознаки в одному виді спортивної діяльності можуть виявитися сприятливими факторами і забезпечувати високу результативність в іншому виді. Тому прогнозування спортивних здібностей можна здійснювати тільки стосовно до окремого виду або групи видів, виходячи при цьому із загальних положень, характерних для системи відбору.

У спортивному відборі велике значення має спортивна селекція і спортивна орієнтація. Спортивна селекція це система заходів, що передбачає періодичний відбір кращих спортсменів на різних етапах спортивного вдосконалення. Спортивна орієнтація передбачає систему організаційно-методичних заходів, що дозволяють намітити напрямок спеціалізації юного спортсмена в певному виді спорту [4]. Спортивна орієнтація виходить з оцінки можливостей конкретної людини, на основі якої проводиться відбір найбільш придатної для нього спортивної діяльності враховуючи вимоги виду спорту. Велика розмаїтість видів спорту розширює можливість індивіда досягти майстерності в одному з видів спортивної діяльності [1].

Відбір та орієнтація фехтувальників – це безперервний процес, що включає в себе п'ять основних етапів: первинний відбір, попередній відбір, проміжний відбір, основний відбір і заключний відбір [2].

Перший етап це первинний відбір, його завдання – визначити для дитини доцільність занять фехтуванням. Головні критерії цього етапу: вік, сприятливий для початку занять відсутність серйозних відхилень у стані здоров'я і схильності до захворювань, які перешкоджають заняттю фехтуванням; відповідність будови тіла вимогам фехтування; відповідність рівня рухових задатків вимогам фехтування. У фехтуванні базові рухові задатки це – час реакції на рухомий об'єкт, човниковий біг, стрибок у довжину з місця.

Завдання другого етапу це попередній відбір. Головні його завдання – оцінка наявності задатків і здібностей фехтувальників до ефективного спортивного вдосконалення. Головні критерії: відсутність